

Meddelelser fra en Rejse til Lifland.

Foredrag, holdt i det kgl. Landhusholdningsselskab, Onsdagen den 9. Marts 1898, af Hofjægermester F. Tesdorpf.

I Midten af Januar Maaned opfordrede Præsidiets mig til at rejse til de baltiske Provinser og der repræsentere Landhusholdningsselskabet ved det økonomiske Societets aarlige 3 Dages Møde i Dorpat, forlange Ordet, naar Lejlighed dertil gaves, og i det hele taget paa bedste Maade forfægte de danske Interesser derovre. Med denne Instruks rejste jeg derover i Følge med Justitsraad Friis. Under Rejsen — det var fra Berlin og videre frem — kom der ind i den Koupé, hvori jeg sad, en Herre, med hvem jeg snart kom i en livlig Konversation, særlig vedrørende de tyske Landbrugsforhold. I Samtalens Løb udtalte jeg, at de mange Klager, der kom fra de tyske Agrarer, og deres stærke Fordringer om at blive støttede, kunde føres tilbage til de forarmede østprøjsiske Junkere. Da det tyske Landbrug fik den stærke Beskyttelse, gik det forholdsvis godt, trods de slette Konjunkturer, der herskede Verden over. Min Rejsefælle præsenterede sig da som østprøjsisk Junker, men han optog mine Udtalelser paa en elskværdig Maade. Han havde personlig kendt min Fader, var Medlem af det tyske Herrehus, stor Godsejer i Østprøjsen og Sachsen samt Administrator for et Majorat, som var beliggende 20 Mil fra Berlin. Det var hans Mening, at den tyske Toldpolitik i Fremtiden vilde gaa i Retning af yderligere at styrke den nationale Industri og søge at gøre den ikke

alene konkurrencedygtig, men paa saa mange Felter som muligt overlegen paa Verdensmarkedet, og for Landbrugets Vedkommende vilde man søge mere og mere at afryste den udenlandske Konkurrence i Leverancen af Landbrugsprodukter til det tyske Marked. Frygten for Socialismen og Masseudvandring paa Grund af Fordyring af Levnedsmidler vilde man søge at modvirke ved at skabe en blomstrende Industri og saaledes gøre Befolkningen købedygtig overfor det hjemlige Marked. Det var hans Overbevisning, at Leverancen af Kjød fra Udlandet vilde kun være af kort Varighed, derforborgede de store Anstrengelser, som Landets egne Opdrættere gjorde for at forøge deres Kvægbesætninger, et Arbejde, der vel lønnede sig paa Grund af de høje Priser, der kunde opnaas inden for Landets egne Grænser. Jeg har tilladt mig at fremsætte disse Oplysninger, skøndt de ikke angaa det Æmne, jeg egentlig skal omtale, men jeg har ment, at det dog ogsaa kunde have sin Interesse at blive bekendt med dem; de stamme fra en Jordbruger i stor Stil, som er Medlem af det tyske Herrehus, og som syntes at være vel bevandret ikke alene i Mark og Skov, men ogsaa ved det grønne Bord.

Det Spørgsmaal, som for Øjeblikket er ret akut for det danske Landbrug, er: Hvor skulle vi hen med vort Kjød, og jeg mener, at min Rejsefælles Udtalelser ere parallelløbene med de Udtalelser, jeg har hørt af Landbrugere fra Tysklands forskelligste Egne i de sidste 1 $\frac{1}{2}$ Aar, og som paa en mærkelig Maade stemmer overens med det Referat, som findes gengivet i Berlingske Tidende for i Aftes, af de Forhandlinger, der have fundet Sted i den tyske Rigsdag. Jeg mener, vi gøre klogt i at holde os for Øje, at vi kun en kort Tid kunne gøre Regning paa at beholde det tyske Marked som Aftager af vort Kjød.

Efter disse indledende Bemærkninger skal jeg nu gaa over til mit egentlige Æmne: Meddelelser om en Rejse i Lifland. Den 24. Januar kom Justitsraad Friis

og jeg til Dorpat, og næste Morgen begave vi os til Adelsklubben, hvor Societetet plejer at holde sine Møder. Jeg blev der forestillet for Præsidenten og overrakte ham min Anbefalingsskrivelse fra det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Præsidium. Den samme Mand var overordentlig elskværdig og forbavsede mig ved den glimrende Maade, hvorpaa han forstod at lede Forhandlingerne — der varede fra Kl. 11 Formiddag til Kl. 11 Aften — og at udrede den røde Traad, der gik gennem de timelange Taler, der ofte bleve holdte, en Traad, om hvilken jeg nok kan sige, at den ofte spillede i det sorte. Saavel Præsidenten som de andre Herrer, der deltog i Mødet, følte sig meget smigrede ved, at Landhusholdningsselskabet var repræsenteret ved Mødet, og at man saaledes fra Danmarks Side viste Societetet Opmærksomhed. Hertil udtalte jeg, at vi med Interesse fulgte vore Gjenboers intelligente Arbejde for at ophjælpe deres Landbrug og i Særdeleshed deres Mejeridrift. Mødet begyndte med et Foredrag af Præsidenten, i hvilket han gjorde Rede for, hvad der var passeret i det forløbne Aar, og herunder bemærkedes det, at de Forhandlinger, der fra Societetets Side vare førte med den danske Landbrugsminister om Tilladelse til, at Fedekvæg fra de baltiske Provinser maatte blive sendte til Danmark og slagtede i Exportslagteriet i Odense, vare strandede. Man havde fra dansk Side sagt, at naar man tillod Indførsel af Kvæg fra Rusland, lukkede Tyskland for Danmark. Da denne Vej for Export saaledes var spærret, havde Societetet søgt ad andre Veje at skaffe sig af med de fedede Dyr, og det stod i Underhandling med et fransk Selskab, som raader over betydelige Kapitaler; man haaber, at disse Forhandlinger ville føre til, at de baltiske Provinser ville kunne komme til at afsætte deres fedede Dyr til Frankrig. Forleden havde jeg efter Opfordring fra flere jyske Landmænd Foretræde hos Landbrugsministeren for at forelægge ham det Spørgsmaal: Hvorledes vil Landbrugsministeriet i Fremtiden stille sig overfor vor Kjødexport til Udlandet, og hvorledes stille

Forholdene sig med Hensyn til vort løbende Materiel paa Jernbanerne og med Hensyn til Dampskibstransporten, navnlig hvad Afkøling og Ventilation angaar? Jeg tillod mig ved samme Lejlighed at gjøre Landbrugsministeren opmærksom paa, om ikke Frankrig kunde være det samme for os som for de baltiske Provinser, eller med andre Ord, om det ikke var værd for os at oparbejde et Marked i Frankrig.

Efter Præsidentens indledende Bemærkninger aflagde Liffands Konsulent eller Instruktør, som han kaldes, Beretning om sin Virksomhed i det forløbne Aar, og dertil knyttede der sig fra hans Side et Foredrag om Tuberkulosespørgsmaalet. Der fremkom adskillige Gange under Diskussionen om denne Sag Udtalelser, der tydede paa, at man mente, at vi her i Danmark vare stærkt befængte med Tuberkulose; vi skulle have c. 80 pCt. af vor samlede Kvægbestand angrebet deraf. Dette grundede sig paa en Misforstaaelse af den af Professor Bang offentliggjorte Beretning om Tuberkuloseforholdene her i Landet, og jeg følte mig derfor foranlediget til at bede om Ordet, hvorefter jeg da gjorde opmærksom paa, at vi her i Danmark havde for Vane at lægge Kortene paa Bordet og ikke stikke noget under Stolen. Vi vare saa heldige at have en Autoritet paa Tuberkulosespørgsmaalets Omraade, en Autoritet, som var anerkendt Verden over, og vi skjulte ikke, at Tuberkulosen findes hos os, men det var overdrevent, naar Tyskerne sagde, at 43 pCt. af de i Kiel modtagne Kreaturer vare befængte med Tuberkulose. Saavel fra Statens som fra Opdrætternes Side bliver der i Danmark gjort alt, hvad der kan gøres, for at bekæmpe Tuberkulosen. Staten yder aarlig 100,000 Kr. til Tuberkulinprøver og Dyr læge-tilsyn, ligesom ogsaa Opdrætterne anvende al mulig Energi for at bekæmpe Sygdommen. Maalet var at blive fri for denne Sygdom, og selv om det ogsaa var vanskeligt at naa dette, vilde det dog sikkert naas her i Landet indenfor en forholdsvis kort Tid. Jeg anførte derhos, hvorledes jeg havde baaret mig ad, og at jeg nu havde en ren Be-

sætning paa Ourupgaard. I Løbet af 4 Aar havde jeg naaet at faa 400 Kreaturer, store som smaa, til at staa for Tuberkulinindsprøjtning, men dette Resultat havde jeg kun naaet ved en strængt gennemført Afsondring af de sunde Dyr fra de Dyr, som reagerede. Ved at flytte om med Kreaturerne paa de forskellige Gaarde mente jeg, at jeg i Løbet af ca. 3 Aar skulde være helt fri for Tuberkulose i mine Besætninger, for saa vidt Tuberkulinprøven, der jo var den sikreste Rettesnor, vi havde, var holdbar.

Efter Konsulentens Foredrag holdtes der af en Hr. von Samson Foredrag om Malkekøers Fodring med Skummetmælk. I de baltiske Provinser laves der ikke Ost, men al den skummede Mælk gaar til Svin, Kalve og Kreaturer. I livlige Farver skildrede Foredragsholderen, hvilken Rigdomskilde der efter den Løvstrømske Methode vilde ligge i at fodre de baltiske Malkedyr med Skummetmælk. Justitsraad Friis og jeg mente, det var Synd at lægge en Dæmper paa det Haab, de Herrer nærede om, at det skulde være en Indtægtskilde, ved at sige dem, at vi hos os havde prøvet det, men uden positivt Resultat. Senere hen ved Samtale Mand og Mand imellem ytrede jeg dette for et Par Opdrættere, der udtalte Haab om, at de ved at følge Løvstrøms Methode vilde komme paa den grønne Gren, hvortil de da bemærkede, at vi saa vistnok havde arbejdet efter en Methode, der ikke var saa god som Løvstrøms. Man arbejder derovre ganske vist energisk for at forbedre Kvægbrug og Landbrug, men det kan ikke nægtes, at der hos disse Folk spores en vis Naivitet og Ungdommelighed. De kritiserede stærkt vore fyenske Tyre; de sagde, de havde for store Hoveder o. s. v. og mente, at naar nu Udviklingen hos dem fik Fart, skulde de snart vise noget bedre. Det hele bunder i Uerfarenhed, og Forholdene ville stille sig anderledes, naar disse Folk blive lidt ældre. Til Hr. Samsons Foredrag om Fodring med Skummetmælk knyttede der sig en Diskussion om Fodring i Almindelighed, og under denne kom den før nævnte Konsulent, Hr. von Sievers, med den Udtalelse, at

man maatte passe paa ikke at fodre sine Kreaturer for stærkt af Frygt for, at de skulde give for megen Mælk, hvilket kunde fremkalde Tuberkulose. Samme Konsulent er Godsejer i Lifland, men hans Sager staaer paa svage Fødder, og derfor har man givet ham det vellønnede Embede som Konsulent. Hans Udtalelser udmærkede sig mere ved Originalitet end ved absolut Lødighed. Jeg mente, at jeg ved denne Lejlighed burde meddele, hvorledes vi fodre hos os, og udtalte da, at i Danmark gik Prøvemalkningsbogen og Fodringsstabellerne Haand i Haand, og at vi ikke vare bange for at byde Køerne kraftig og god Næring, saa længe de kunde betale den, og vi frygtede slet ikke for, at en kraftig Fodring skulde fremkalde Tuberkulose. Ved Forsøg var man forlængst kommet til det Resultat, at Fodringen kun spillede en betydelig Rolle med Hensyn til Kvantiteten af Mælken, men havde ikke Indvirkning paa selve Kvaliteten, paa Mælkens Fedtindhold. En Professor von Krierim, som var Forsøgsleder ved en Forsøgsanstalt i Nærheden af Riga, Peterhof, mente imidlertid, at Fodringen havde en betydelig Indvirkning paa Mælkens Fedtindhold, ja han nævnte endog, at man havde tilberedt et Pulver, der, naar Køerne fik det, bevirkede, at de gave en stor Mængde fed Mælk, men det Pulver var rigtignok ogsaa dyrt, for det kostede 1 Krone Pundet, og kunde saaledes ikke anvendes med Fordel. For at komme paa det rene med, hvilken Rolle Fedtindholdet i Foderet spillede med Hensyn til Fedtindholdet i Mælken, havde han anskaffet sig en Grævlingehund, som var med Hvalpe; denne Hund vilde han, naar den havde faaet Hvalpe, fodre dels med fed og dels med mager Kost og saa deraf drage sine Slutninger med Hensyn til, hvilken Indflydelse Foderet havde paa Mælkens Fedtindhold. Jeg anfører dette for at vise, at disse Folk endnu kun staa ved Begyndelsen af Arbejdet, men paa den anden Side viser deres Virksomhed, at der er Energi til Stede, at man vil ophjælpe det hele, og vi herhjemme have rimeligvis for en Del Aar siden staaet paa et lignende Standpunkt.

Efter Afslutningen af disse Forhandlinger var der en Pause paa et Par Timer, hvorefter man gik til det næste Punkt paa Dagsordenen, som var Stambogsføringen, altsaa et af de Punkter, hvorfor jeg nærmest befandt mig derovre. Jeg skal nu i korte Træk tillade mig at gjøre Rede for, hvorledes Mælkerivæsenet har udviklet sig i de baltiske Provinser. Allerede for ca. 35 Aar siden anskaffedes de første Tillægsdyr fra Anglen, og denne Import har siden den Tid holdt sig gaaende, men tilfredsstillede forøvrigt en Del af de Herrer grumme lidt, idet Anglerdyrene paa Grund af forandrede klimatiske Forhold, paa Grund af en stærkt forandret Levevis og stærkt forandrede Opdrætningsforhold degenererede, bleve grove, spidse, langhornede o. s. v. For 6 Aar siden brændte imidlertid en Gaard med hele Besætningen, der tilhørte en Godsejer Hr. von Seidlitz, der havde Forbindelser i Danmark, og samme Godsejer havde en Forvalter, der var dansk, idet han var Søn af en forhenværende Skovbetjent paa Wedellsborg. Forvalteren foreslog sin Principal at søge Erstatning for sin omkomne Besætning paa Fyen, hvilket han ogsaa gjorde. Han købte 120 Kreaturer, Køer og Kvier, uden Hensyn til Stammen, kun skulde det være Mælkeyper, og hjemme søgte han at influere paa sine Standsfæller, idet han erklærede, at det danske Kvæg ikke alene paa Grund af Bygning, men ogsaa paa Grund af de klimatiske Forhold, hvorunder de vare opdrættede — Liflands og Danmarks klimatiske Forhold ere omtrent ens — egnede sig for dem. Der gik nu en Del Kreaturer fra Fyen til Lifland, og i Begyndelsen vare Dyrene gode, men senere aftog Kvaliteten, hvilket gjorde de Herrer, der i Forvejen saa med mistænkelige Blikke paa denne Foranstaltning, endnu mere mistænksomme og tvivlende overfor det danske Kvægs Brugbarhed, og Importen gik derfor mere og mere tilbage; men saa i Forfjor kom en halv Snes Godsejere fra Lifland til Fyen, overværede Dyrskuet i Odense og kom omkring til en Del af de største og bedste Op-

drættere, saa deres Besætninger paa selve Stedet, og Følgen blev, at en Del virkelig gode Dyr gik over til Lifland.

Paa Mødet i 1897 vedtoges det, at Stambogen skulde, i Stedet for den hidtil benyttede Benævnelse: Anglerkvæg, benytte Benævnelsen: rødt, baltisk Malkekvgæg. Man arbejdede nemlig paa at skaffe en national Stamme tilveje og mente, at man nu var paa det Punkt, at man havde det. Man kom imidlertid til at frygte for, at Importen fra Danmark skulde i Konkurrencen paa Dyrskuerne slaa det paa Stedet værende Anglerkvæg, altsaa det indfødte, og vilde derfor stryge den paa Mødet i 1897 vedtagne Bestemmelse, at Kvæget skulde benævnes: rødt baltisk Malkekvgæg, og gaa tilbage til den oprindelige Benævnelse: Anglerkvæg, samtidig med at man vilde udelukke det danske Kvæg fra Skuerne. Dette vilde jo være ensbetydende med, at Exporten fra Danmark til de baltiske Provinser vilde være skrinlagt, og det var paa denne Konto, at det kgl. danske Landhusholdningsselskab sendte mig derover for efter bedste Evne at støtte Tilhængerne af det danske Kvæg. Ved Mødets Begyndelse mærkede man strax, at der var noget paa Færde. Under Diskussionen blev der talt baade for og imod saavel Angler som dansk Kvæg, og fra Anglerkvægets Tilhængere blev der gjort gjældende, at det danske Kvæg var udmærket Malkekvgæg, men det var ikke Anglerkvæg og havde ikke noget med dette Kvæg at gjøre, og derfor vilde en Blanding af Anglerkvæg og dansk Kvæg kun blive noget Blandingsgods, som Opkøberne fra det indre af Rusland, der i de senere Aar havde fundet Vej til Dyrskuerne i Østersøprovinserne for at købe Tillægsdyr, ikke ville købe; de ville holde sig til Anglerkvæget. Fra vore Venners Side blev der kæmpet lige saa tappert. De sagde: Angel er kun 17 Kvadratmile stort og kan som Følge deraf ikke udføre nogen overdreven stor Mængde Dyr af ren Anglerstamme, det vil altsaa sige Dyr, som ere tillagte og høre hjemme i selve Angel, saa at alle, der vilde have rene Anglerdyr, altsaa ikke kunde blive tilfredsstillede. Der var ikke Tvivl

om, at en stor Mængde af de Dyr, der udførtes som Anglerdyr, vare tilførte Angel andetsteds fra, hvor man havde rødt Kvæg, som Kvier eller Kalve og opdrættet i Angel og saa udført som Anglerkvæg. Det var, sagdes der, et Forhold, som man vidste fandt Sted. I Angel kunde man ganske vist faa Bøndernes bedste Tillægsdyr at købe, naar man blot vilde betale dem; men dette svækkede Bestanden i Længden. Kom man til Danmark og saa en Ko eller Kvie, man syntes om, og sagde, at den vilde man købe, sagde Vedkommende, at den kunde han ikke undvære for at fortsætte og forbedre sin Stamme. Det var en Fremgangsmaade fra de danske Opdrætteres Side, som man maatte tage sin Hat af for.

Saaledes kæmpedes der længe fra begge Sider, og tilsidst fandt jeg det rigtigst at bede om Ordet, hvorefter jeg udtalte, at vi her i Danmark havde den største Respekt for Anglerkvæget. Vi anerkjendte Anglerkvæget som en fortrinlig Type, men Afstanden mellem Hertugdømmerne og de danske Øer var kun ringe, og Forskjellen i klimatisk Henseende ogsaa kun ringe, eller rettere sagt helt forsvindende, hvorfor ogsaa de røde Racer fra disse forskellige Landsdele vare meget nær beslægtede med hinanden. Den Smule Forskel, der mulig kunde have været, var efterhaanden bleven komplet udjævnet, takket være den livlige Kreaturhandel, der igjennem mange Aar havde bestaaet imellem Slesvig og Øerne. Efter vor Overbevisning var der ingen Forskel mellem rødt dansk Kvæg og rødt Kvæg fra Angel, og man var derfor ogsaa ved det store Landmandsmøde i Svendborg i 1878 gaaet bort fra den gamle Benævnelse: Anglerkvæg og andet rødt dansk Malkekvæg, og havde kun én Benævnelse: Rødt dansk Malkekvæg. Vi mente at have Bevis for Rigtigheden af denne Navneforandring derved, at vi nu, spredt over hele Landet, havde 250 Tyreforeninger, udelukkende for rødt Malkekvæg. Men saa stort et Resultat havde vi ikke kunnet opnaa, hvis vi ikke vare gaaede frem ved Landmandsmødet i Svendborg, som vi gjorde. Jeg udtalte dernæst som min Over-

bevisning, at man i Østersøprovinserne vilde komme til det samme Resultat for det røde Kvægs Vedkommende som det, vi vare komne til i 1878, hvis man vedblev at arbejde lige saa energisk, som man havde gjort hidtil. I Danmark anerkjendte vi fuldt ud Hertugdømmerne og særlig Holsten som vore Læremestre paa Mejeribrugets Omraade. For 30—40 Aar siden var det almindeligt paa de danske Herregaarde udelukkende at finde holstenske Mejersker, men nu er det forandret. Paa vore c. 1900 Andelsmejerier og Herregaardsmejerier uddannes en stor Stab af dygtige Mejersker og Mejerister, og der er i Danmark ingen, der mere tænker paa at indføre fremmede Mejerifolk. Vi havde, hvad Smørrets Kvalitet angaar, for længe siden passeret Holsten og Slesvig, og det laa nær at antage, at en Nation, der havde forstaaet i de sidste 20 Aar at udvide Exporten af Smør fra 25 Mill. Pund til 80 Mill. Pund, ikke var bleven staaende alene ved Smør og Mælk, men havde ogsaa henvendt sin Opmærksomhed paa Raastoffets Frembringere: selve Koen. Vi mente, at lige saa vel som vi havde slaaet Hertugdømmerne paa Smørrets Omraade, saaledes havde vi ogsaa slaaet dem, hvad Kvæget angik. Vor danske Malkeko stod, hvad høj Mælkeydelse og hvad ædle Former angik, fuldstændig paa Højde med Anglerkvæget, og havde forlængst passeret det hvad Størrelse og Vægt angik. Ogsaa mente vi, hvad Tuberkulosen angik, at kunne byde Sikkerhed for, at Forholdene ere bedre hos os end i Hertugdømmerne, og derhos havde vi i de senere Aar optaget et stort Arbejde i Retning af at danne fedtmalkende Stammer. Vi havde saaledes i Nykjøbing paa én Dag i Januar iaar dannet 10 Kontrolforeninger, et Arbejde, som jeg mente, at man slet ikke kendte i Angel. Jeg bemærkede derhos, at jeg var kommen til dette Møde som Repræsentant for det kgl. danske Landhusholdningsselskab og skulde som saadan sige de Herrer, at hvis de ønskede Indførsel af dansk Malkekvæg, kunde de henvende sig til min Ledsager, Justitsraad Friis; han vilde da udtage de Kreaturer, som de maatte

ønske, og Dyrene vilde, forinden de bleve afsendte fra Danmark, blive underkastede en kritisk Revision af Mænd, der vare udvalgte af Landhusholdningsselskabet, saa vel hvad Ydre som hvad Stamtavle og Tuberkulose angik. I det hele taget havde jeg Bemyndigelse til at udtale overfor Societetet, at vi skulde yde al den Garanti, som det var muligt at skaffe tilveje, og ligesaa god som nogen anden Stat. Om selve den danske Malkeko passede til de baltiske Forhold, kunde jeg naturligvis ikke have nogen Mening; det maatte de Herrer selv afgøre, men jeg mente, at det rigtigste vilde være, at de Herrer kom til vore Dyrskuer og paa Stedet tog et Skjøn over vore Malkedyr, for med egne Øjne at se, om det var den Vare, de ønskede. Jeg kunde udtale ligeover for dem, saa vel i det kgl. danske Landhusholdningsselskabs som i alle de danske Opdrætteres Navn, at de skulde være særdeles velkomne, enten de saa mødte som Gjæster eller som Kjøbere. Der blev efter denne Udtalelse en Skraben med Benene til Tegn paa, at man var i Overensstemmelse med »den ærede sidste Taler«. Forhandlingerne fortsattes livligt, men da Kl. var 11 om Aftenen afbrød den gamle Præsident disse og ansatte et nyt Møde til næste Dags Formiddag Kl. 10, idet han indtrængende gjorde opmærksom paa, at der skulde naas et Resultat næste Dag inden Kl. 11, nemlig det Klokkeslet, paa hvilket Dagens Dagsorden skulde tages for. Da Mødet begyndte næste Dag Kl. 10, var Oppositionen mødt fuldtallig, hvorimod en Del af vore Venner manglede. Det saa altsaa til en Begyndelse lidt betænkeligt ud; man mærkede imidlertid snart, at Stemningen var bleven lidt mildnet, og paa gjentagen Opfordring fra Præsidenten om at komme til et Resultat, rejste en af vore værste Modstandere fra Dagen forud, en Baron Stael von Holstein, sig og foreslog, at i Fremtiden skulde der benyttes følgende Benævnelser i Stambogen: Angler, Fynsk (Dansk) og Angler-Fynsk, samt at disse 3 Grupper skulde bedømmes hver for sig. Det var et Resultat, som var bedre, end vi havde ventet. Hvis man

nemlig var bleven ved den tidligere tagne Bestemmelse, at der i Stambogen kun skulde optages rødt baltisk Anglerkvæg, vilde man for det danske Kvægs Vedkommende risikere at faa en ensidig Bedømmelse, hvis Dommergrupperne bleve sammensatte udelukkende af Tilhængere af Anglerkvæg, noget man har set andre Steder end der, medens Resultatet nu er blevet det, at det danske Kvæg kun kommer til at konkurrere indbyrdes. Det er et godt Resultat, der her er naaet. Naar vi blot agte paa, at der fra Vedkommendes Side expederes virkelig gode Dyr til de baltiske Provinser, ville vi have let ved at optage Kampen med det lokale Anglerkvæg, saa vel som med det Anglerkvæg, der fremtidig indføres.

Naar der nu spørges om, hvorledes jeg opfatter Markedsforholdene derovre, da vil jeg sige, at jeg absolut fik det Indtryk af alle de Samtaler, jeg havde Lejlighed til at føre om denne Sag, at man derovre vil ind paa Mælkeribrugget. »Det gaar ikke længere med den hidtil førte Rovdrift, særlig da Kornet, takket være Oversvømmelserne fra Syd- og Østrusland, ikke koster meget, og vi maa derfor«, sagde man, »ind paa en Drift, der tilbagegiver Jorden det, man tager fra den, og Mejeridriften er da det eneste rationelle, vi have at holde os til«, og fra alle Sider hævdedes det paa det kraftigste — ogsaa den gamle Præcident præciserede det flere Gange — at Kvægimporten fra Udlandet var absolut nødvendig. Da nu det danske Kvæg har saa mange Tilhængere derovre, og da det passer de Herrer, ligesom ogsaa de klimatiske Forhold passe for vort Kvæg, mener jeg, at vi skulle gøre, hvad vi kunne, for at faa stærkt Indpas derovre. Lifland er 800 □ Mile stort, og Kurland har erklæret, at hvad Lifland gør, vil Kurland gaa med til, og bag ved disse Provinser staar det mægtige russiske Rige, der nu ogsaa stikker sine Følehorn ud og søger til Dyrskuerne i Østersøprovinserne og melder sig som Opkøber af rødt Kvæg. Exporten til Østersøprovinserne maa jeg saaledes betragte som et godt Middel til at ophjælpe vor Kvægavl og til at lære de danske

Opdrættere at benytte Stambogen. Der er kun forholdsvis faa af disse, der forstaa sig paa at benytte den og virkelig anerkjende de rene Stammers Betydning, men her har man nu i dette Marked et udmærket Middel til at hjælpe vort Kvægbrug fremad. Der er al Grund til at oparbejde dette Marked, ligesom der muligvis ogsaa kan paaregnes et Marked for jydsk Kvæg, idet en jydsk Tyr har faaet Indpas derovre og er slaaet godt an. Til at optage dette Arbejde have vi ogsaa Manden, nemlig Justitsraad Friis. Hans Meddelelser fra tidligere Rejser i Rusland har jeg læst, og jeg har nu set, hvorledes han behandler de Herrer derovre, og hvorledes de behandle ham. De viste ham stor Tillid, behandlede ham som Ligemand, og Justitsraad Friis er derfor absolut den Mand, der kan retablere det mindre gode Tillidsforhold, der har været i den senere Tid paa Grund af de uheldige Varer, der ere sendte derover.

Dette er, hvad jeg har at meddele om min Sendelse til Lifland. Markedet er der, og Manden til at oparbejde det er ogsaa til Stede, og jeg mener, det er fuldkommen korrekt, at man begynder at søge sig andre Markeder end dem, vi tidligere have haft, og gør det strax, før de gamle Markeder ere helt lukkede for os. Det arbejdende danske Landbrug har absolut Grund til at takke Landbrugsautoriteterne og det kgl. danske Landhusholdningsselskab for, at det har taget Initiativet til den Sag, jeg har ført frem for Dem, mine Herrer, og jeg takker for, at der blev givet mig Anledning til at yde min Skærv til et Arbejde, som forhaabentlig fremtidig vil bære Frugt for det danske Landbrug. Jeg vil sluttelig dertil knytte Ønsket om, at det i Bestræbelserne for at finde nye Markeder ret maa gaa op for det danske Landbrug, at det ogsaa maa kaste Blikket indad og søge at bevare det Marked, der ligger os nærmest og er det naturligste, men som til Dato mildest talt er blevet meget forsømt, nemlig vort Hjemmemarked.

Hertil sluttede sig følgende Udtalelser:

Justitsraad Friis. Hofjægermester Tesdorpf's smigrende Udtalelser om Talerens Virksomhed, lagde en stor

Vægt paa hans Skuldre; thi man kunde let faa Grund til at tro, at Taleren kunde udrette langt mere, end han virkelig var i Stand til; men der var i forskellige Retninger ikke saa lidt at kæmpe imod med Hensyn til Indførsel af danske Husdyr, skøndt der rundt omkring sporedes varm Interesse for dem.

Man finder i Østersøprovinserne mange elskværdige Godsejere, der imidlertid i høj Grad ere Idealister. Mange af dem have dannet sig et Billede af, hvorledes en Ko skal se ud, og de have samtidig dannet et saadant Ideal-dyr, som næppe eksisterer, og som i mange Retninger ikke svarer til de Fordringer, vi stille til et godt Brugsdyr. Taleren havde saaledes paa Dyrskuet i Wenden set nogle meget smaa og fine Kvier, som han maalte for at anstille Sammenligning med dansk Kvæg. Ejeren, en stor Godsejer, spurgte Taleren, om han ikke fandt Dyrene tilfredsstillende, hvortil Taleren ytrede, at de næppe vilde give megen Mælk og sikkert hurtigt vilde gaa tilgrunde. Hertil svarede, at slige Dyr toge sig smukt ud i Ejerens Park og paa hans Enge; om de gave Mælk eller ikke, maatte blive Hollændernes Sag, det kom ikke ham ved. Over for slige Argumenter ved man ofte ikke, hvor man skal begynde eller ende. Foruden saadanne og andre lignende urigtige Opfattelser maa ogsaa mindre paalidelige Kommissionærers Handler, der i Længden ikke gavne dem selv, og som i høj Grad misrekommandere det danske Kvægbrug, bekæmpes med alle til Raadighed staaende Midler. Ofte udgives Dyrene for andet end de virkelig ere.

Ifjor var der saaledes paa et af Dyrskuerne mødt en dansk Mand med nogle røde Køer og Kvier. Han anmodede Taleren om at være behjælpelig med at faa Dyrene solgte. Taleren erklærede sig selvfølgelig villig hertil under Forudsætning af, at Dyrene vare fra de opgivne fyenske Stammer, og at Stamtavlerne medfulgte. Skøndt dette forsikredes, havdes dog ingen, og det sagdes senere, at Dyrene vare komne fra Jylland. Resultatet blev, at

Manden kun fik solgt nogle af Dyrene paa Skuet, men han forlangte ogsaa meget høje Priser i Forhold til Kvaliteten.

Gribes Sagen an med fornøden Forsigtighed, vil der være Afsætning for dansk Kvæg ikke alene i Lifland og Kurland, men sikkert ogsaa i andre Landsdele. I Polen trænger man til at forbedre Kvægavlen, men det vil selvfølgelig gaa langsomt, da man der som mange andre Steder er meget langt tilbage. Taleren havde saaledes talt med en Godsejer fra Polen, som nærede en levende Interesse for danske Forhold. Han havde paa sit Gods haft 300 Stykker Kvæg, men for Tiden havde han kun nogle og halvfems; de to Trediedele af Besætningen havde nemlig vist sig at være uproduktive; han skulde nu have det manglende erstattet og vilde i Sommer komme til Danmark for at gjøre sig bekendt med Forholdene. I Estland havde man udtalt Ønske om at faa jydsk Kvæg at se, da man ikke kendte det. Man holdt nu hollandsk Kvæg, hvormed man dog var mindre tilfreds, da det gav tynd Mælk og degenererede.

Importen af hollandsk Kvæg støttes paa forskellig Maade dels af den hollandske Regering og dels af Landbrugsautoriteterne. Kvæget møder med Certifikater og indbrændte Mærker i Hornene og paa Kroppen.

I Petersborgegnen findes dansk Kvæg, som væsentlig er indført paa Foranledning af derværende danske Forvaltere, og man var veltilfreds dermed. Taleren havde talt med en Godsejer fra denne Egn, der holdt rødt Kvæg, men det var ham ligegyldigt, enten det kom fra Angel, Jylland eller Fyen; at det var rødt var Hovedsagen.

I Finland holdes overvejende Ayrshire Kvæg; men man klager over, at det er meget tuberkuløst. Paa et Par Godser dør har man indført Kvæg fra Fyen, hvormed man syntes at være tilfreds. Det lod til, at enkelte andre Godsejere vilde følge Exemplet.

Hvor store Følger for vor Export disse spredte Tendenser ville have, kunde der selvfølgelig ikke have nogen bestemt Mening om, men vi vare nødte til at arbejde

ihærdigt for at skabe et Marked og for ikke at blive skudt til Side af andre kvægproducerende Lande.

Efter Udtalelser, som Taleren havde hørt i St. Petersborg, syntes der at være nogen Udsigt til Import af danske Heste, og efter al Rimelighed vil der blive anskaffet nogle til Statsstutterierne.

Forpagter Vestergaard. Den ærede Foredragsholder udtalte, at han havde haft Audiens hos Landbrugsministeren og spurgt denne om, hvorledes han stillede sig med Hensyn til Transportmateriellet for Kjødets Vedkommende. Dette er jo et Spørgsmaal, som griber saa dybt ind i Landbrugsforholdene, at man er meget spændt paa at faa at vide, hvorledes det stiller sig dermed, og Taleren vilde derfor gerne spørge den ærede Foredragsholder, om han kunde give nogen Meddelelse om, hvilke Udsigter der vare i saa Henseende.

Hofjægermester F. Tesdorpf kunde herom meddele, at Ministerens Svar gik ud paa, at de 200,000 Kr., der vare bevilgede af Staten til Exportslagterier, i væsentlig Grad skulde komme Jylland tilgode, eftersom Ministeren mente, at Jylland led mere Skade ved det tyske Forbud end nogen anden Del af Danmark. Hvad Kommunikationsmidlerne angik, saa udtalte Ministeren, at man endnu var paa Experimenternes Omraade med Hensyn til, hvilken Vogntype, der vilde være mest passende til Exporten af Kjød. Iøvrigt henviste Ministeren Taleren til at søge Oplysning angaaende denne Sag hos Kommitteret Haarløv, som meddelte, at man havde 70 Isvogne til Transport af Smør og 150 hvidmalede Vogne med dobbelte Sider og Risindskud, samt stærk Ventilation. Efter Statskonsulent Arups Udtalelser kommer det nemlig ikke an paa at tilvejebringe en Frysning af Kjødet, men kun paa at tilvejebringe en god Ventilation. Ved oversøisk Transport af Kjød gjælder det om at bevare det i frossen Tilstand, hvorimod Kjød fra Danmark skal komme paa Markedet i saa frisk Tilstand som muligt. Kjødets Temperatur bliver i Slagterierne nedbragt til 8°; men Kjød, der er afkølet

til den Temperatur, vil afsætte Æm, og det gjælder derfor om at sørge for, at Jernbanevognene, der benyttes til Transport af saadant Kjød, ere ventilerede saa godt som muligt. Slagterierne i Masnedsund og Holbæk havde sidste Sommer benyttet sig af saadanne hvidmalede og ventilerede Vogne, og gjort det med Fordel, og foreløbig maatte Slagterierne nøjes med disse Vogne. For de 60,000 Kr., der vare bevilgede til Forøgelse af Materiellet, skulde der anskaffes 10 Vogne, men hvorledes Typen skulde være, vidste man endnu ikke. Skibene paa Routen mellem Esbjerg og Parkeston samt Grimsby-Routen ere forsynede med Kølemaskiner, og paa Skibene i flere andre Router var det let at indsætte Kølemaskiner. Det var de Oplysninger, Taleren havde faaet af Landbrugsministeren og Kommitteret Haarlov.

Taleren vilde benytte Lejligheden, da han nu havde Ordet, til at supplere sine tidligere Udtalelser. I St. Petersborg holder Tyskland en Landbrugsattaché, som har at varetage de tyske Landbrugsinteresser og søge at skaffe Afsætning for de tyske Landbrugsprodukter. Fra Østprøjsen blive de baltiske Provinser berejste af Afsendinge for at søge Markeder for de østpreusiske sortbrogede Kreaturer. Desuden blive disse Provinser berejste af Afsendinge fra Holland og Angel, og der gøres alt muligt fra disse Lande for at faa Indpas i de baltiske Provinser. Det er derfor nødvendigt, naar vi ville søge et Marked dèr, at have en Mand, der kender Forholdene og forstaar at indarbejde et Marked. Hvad Priserne angaar, da ville de nærmest stille sig saaledes, at der for Kvier vil blive givet 200 à 220 à 240 Kr., og for Tyre i en Alder af $2\frac{1}{2}$ à 3 Aar c. 600 Kr. Det er Priser, som godt betale Omkostningerne ved Opdrættet og give et Plus. Det skal nu ikke være de allerbedste Dyr, der skulle sendes derover; gode, sunde Tillægsdyr af 2den Klasse fra vor Side ville være prima Dyr dèr, og det Forhold vil slaa til i mange Aar.

Statskonsulent Mørkeberg havde af den ærede Foredragsholders Udtalelser faaet det Indtryk, at man derovre

tildels havde haft Grund til at være utilfreds med noget af det Kvæg, der var sendt derover fra Danmark, og det var derfor ikke saa underligt, at der lød Røster mod en yderligere Forplantning af dansk Kvæg i disse Provinser. Paa den anden Side har det danske Kvæg jo ogsaa fundet Forsvarere derovre, og det maa altsaa antages, at en Del af det oversendte har været tilfredsstillende. Taleren vidste i alt Fald, at der navnlig fra Kvægavlerforeningen »Fyen« har været gjort store Anstrængelser for at bringe en Del gode Stamdyr derover, og han vilde nu gerne spørge den ærede Foredragsholder, om der kunde meddeles noget om, hvorledes disse gode fyenske Dyr havde slaaet an derovre. Det havde glædet Taleren at høre Hofjægermesterens sidste Bemærkning, at vi godt kunde sende, hvad vi kalde anden Klasses Dyr, til disse Provinser, thi hvis vi kun kunde vente at faa Afsætning for første Klasses Dyr, kunde Afsætningen ikke blive stor, da vi ikke kunde undvære meget deraf. Kunne vi imidlertid faa et Marked i de baltiske Provinser for gode anden Klasses Dyr, vilde det have sin store Betydning. Opdrætterne ville derved ansføres til yderligere at forbedre deres Stammer.

Hofjægermester F. Tesdorpf kunde hertil kun svare det samme som før, nemlig at de første Transporter saavel fra fyenske Kommissionærer som fra Kvægavlerforeningen »Fyen« vare tilfredsstillende. De 120 Køer og Kvier, som den liflandske Godsejer købte, vare Handelsvarer fra Fyen, altsaa anden Klasses Varer; det var gode Dyr, som slog godt an; vedkommende var tilfreds med dem, og dette foranledigede ham til at arbejde paa at faa sine Standsfæller til at indføre lignende Kreaturer. Selvfølgelig har Kvægavlerforeningen »Fyen« gjort sig Umage for at skaffe gode Dyr derover, og Taleren har aldeles ikke rejst nogen Bebrejdelse mod Kvægavlerforeningen. Det ligger nærmest at antage, at de Dyr, der have vakt Utilfredsheden, ere komne fra Kommissionærer. Vi kunne naturligvis ikke sende Dyr derover, som vi selv have Brug for,

men de praktiske Folk, der have gode Stammer og arbejde efter Stambogen, kunne let blive af med deres Dyr, og det hele vil være en Spore til at arbejde videre i Benyttelsen af Stambogen. Hvad vi have tilovers af gode sekunda Varer kunne vi let blive af med. En Tyr, som havde faaet 6te Præmie paa Dyrskue i Nyborg, fik første Præmie derovre. Selvfølgelig vil Afsætningen foreløbig ikke være stor, ikke tilnærmelsesvis saadan, som da vi i sin Tid fik det engelske Marked aabnet for vort Fedekvæg. Det danske Landbrug har maattet nedstemme sine Fordringer, men Taleren mente, at man lidt efter lidt vilde vinde Terræn derovre. Oplandet er stort, og der er en Markedsplads, som det er værd at oparbejde; men der maa en skarp Kontrol til, og de Folk ville fremtidig ikke købe noget, uden at Landhusholdningsselskabet — hvad Taleren efter Bemyndigelse har tilsagt — sætter sit Stempel paa Kreaturerne som Bevis for, at hvad de faa, ogsaa er den Vare, den udgives for. Men som sagt, det kan foreløbig godt være gode, sunde anden Klases Dyr, og det kan det maaske være i længere Tid. For jydsk Kvæg vil der sikkert i Estland være et Marked, og med Afsætning af Heste vil der forhaabentlig ogsaa blive gjort Forsøg. Der er her et Marked, som vi skulde lægge os efter, men der skal som sagt være reel Behandling over hele Linien, saaledes at man undgaar Grund til Klager. Der har vistnok adskillige Gange tidligere været Grund for de Folk til at klage over, at de ikke ere blevne behandlede aldeles reelt.

Justitsraad Friis. Dyrskuet i Dorpat i August Maaned besøgte bl. a. af Professor Bachhaus fra Königsberg, som er Direktør for det derværende Landbrugsinstitut. Efter nøje at have beset alle Dyrene paa Skuet, udtog han en Tyr, som Taleren sidste Sommer havde bragt derover, og stillede den sammen med 3 Køer fra et Gods, hvor man oprindeligt havde haft Anglerkvæg, men hvori der senere var indblandet fyensk Blod. Professoren udtalte, at man her havde en Type for, hvorledes det baltiske

Kvæg burde se ud. Vedblev man at holde Anglerkvæget ublandet, vilde det hurtig degenerere, medens det danske langt bedre bevarede sin Type.

Denne Udtalelse maa tillægges saa meget større Betydning, som Professoren selvfølgelig var interesseret i en Export fra Østprøjsen. Ved Landbrugsmødet i Dorpat i Januar blev det østprøjsiske Kvæg imidlertid udelukket fra den baltiske Stambog og vil saaledes ikke mere blive indført. Stambogen indeholder væsentligst Maal af de Dyr, der ere optagne i den. Uden at tage Hensyn til Dyrenes Alder har en vis Mand i Rusland taget Gennemsnitsmaalene for Dyrene henhørende til forskjellige Racer, og er derved kommet til det Resultat, at de danske Tyre med Hensyn til Størrelse overgik Anglertyrene, hvorimod Anglerkøerne vare større end de danske Køer. Man kan heraf uddrage den noksom bekendte Slutning, at det sete afhænger af Øjnene. der se.

Statskonsulent Mørkeberg vilde spørge, om man kunde antage, at Jordbunden derovre var nogenlunde forberedt til at modtage vore Kreaturer. Efter hvad Taleren havde forstaaet, stod man, hvad Fodringsspørgsmaalet angik, paa et temmelig primitivt Standpunkt i disse Provinser, og det var derfor muligt, at den Modstand, der var imod at indføre danske Kreaturer, tildels hidrørte fra, at de danske Kreaturer ikke vare komne i saa gode Hænder, som de havde været herhjemme. Kunde der derfor ikke, hvis Optrætningsforholdene derovre ikke ere gunstige, paa en eller anden Maade gjøres noget for at faa dem forbedrede, f. Ex. ved Oplysninger gennem deres Landbrugspressen?

Hofjægermester F. Tesdorpf. Der findes nogle ret mærkelige Forhold derovre. En Godsejer havde ifjor faaet 20 Kvier fra Danmark; han blev syg, og alt var da overladt til Hollænderen, der for at gøre det rigtig godt lode Dyrene gaa ude til December Maaned, hvoraf Følgen var, at de gik meget tilbage. Taleren havde derovre gjort Bekendtskab med en gammel Godsejer, Hr. von Essen.

Det var en intelligent Mand og ledende i Lifland; han havde rejst en Del, hvad de fleste af hans Standsfæller vistnok ikke have gjort. Hr. von Essen besad en meget stor Ejendom og havde derpaa et meget stort Stutteri, der for øvrigt ikke var af stor Betydning, men som Landmand var han absolut dygtig. Han var inde paa fuld- stændig Vexeldrift med Roer, havde to danske Forvaltere og danske Mejerister, og hans Køer malkede udmærket godt. For øvrigt ere de Herrer derovre, som interessere sig for det danske Kvæg, dygtige Opdrættere, og de, der ikke allerede ere inde paa en fornuftig Opdrætning, ville meget hurtigt lære, hvorledes de skulle behandle deres Kreaturer. Ganske vist arbejdes der famlende og tages barneagtigt paa mange Ting, men det er noget, som vi herhjemme ogsaa have gjort, inden vi bleve de Hexemestre, vi ere. Vi byde os selv en Konkurrence ved at indføre gode Avlsdyr i de baltiske Provinser, men vi maa tage Stillingen som den er og se at faa det bedste ud af at sende vore Dyr derover. I Lifland bor der mange Danske. I Dorpat var Taleren saaledes sammen med danske Forvaltere, Inspektører og Mejerifolk. Den udmærket flinke Ingeniør Sander bor i Dorpat. Han er en varm Patriot og søger paa alle Maader at hjælpe de Danske, der komme derover, ligesom han ogsaa søger at indarbejde dansk Industri. Ifjor havde han indrettet 4 Dampmejerier paa ca. 7 Kvadratmil, og i Aar havde han Bestilling paa Anlæget af 5 Dampmejerier. De skulde indrettes fuldstændig efter dansk Mønster og have dansk Besætning. Han meddelte, at der i Sibirien arbejdede over 100 danske Mejerister og c. 100 Mand fra Lifland, der vare uddannede efter dansk Mønster.

Præsidenten (Hofjægermester F. Friis) vilde, forinden han hævdede Mødet, udtale, at det var ham særdeles behageligt, at han den første Gang, han præsiderede ved et af Selskabets Møder, skulde rette en Tak til en Søn af Gehejmekonferentsraad Tesdorpf, som saa ofte havde givet vægtige Bidrag til Belysning af de Spørgsmaal, der vare

blevne diskuterede i denne Sal, hvor Møderne stadig have været holdte. Taleren skulde nu bringe Hofjægmester Tesdorpf Selskabets og Præsidiets bedste Tak for hans interessante Foredrag, og fordi han saa beredvillig var gaaet ind paa Selskabets Anmodning om at rejse til Lifland og der arbejde til Fordel for Importen af dansk Kvæg og i det hele taget undersøge Forholdene derovre, og Hofjægmesteren fortjente saa meget større Tak, som han ikke alene havde paataget sig dette Hverv, og de dermed forbundne Besværligheder, men ogsaa ønsket selv at bestride de med Udførelsen af dette Hverv forbundne Omkostninger.
